

Malmö högskola
Lärarytbildningen
Individ och samhälle

Examensarbete
10 poäng

”Det spelar ingen roll vad jag gör när alla andra...”
- En studie i årskurs 9-elevers attityd och engagemang i klimatförändringsfrågan
A study of 9th graders attitudes and engagement within the area of
Climate Change

Ann Grundel

Lärarexamen 180 poäng
Samhällsvetenskap och lärande
2008-01-10

Handledare: Bengt Cederberg

Examinator: Jan-Anders Andersson

Sammanfattning

Syftet med undersökningen är att se om det finns några skillnader mellan flickors och pojkars attityd och engagemang i klimatförändringsfrågan gällande årskurs 9. Jag vill även studera hur pass integrerade klimatfrågorna är i skolan med fokus på hur undervisningen ser ut gällande konsekvenser och åtgärder med fokus på undervisningen i samhällskunskap. För att genomföra undersökningen har jag använt mig av två metoder: intervjuer och enkäter. Enkätundersökningen gjordes med 108 elever och intervjun med fyra slumpmässigt valda elever.

Undersökningen har utgått ifrån frågorna: hur förhåller sig eleverna till klimatförändringsfrågan? Syns det någon skillnad i hur pojkarna och flickorna förhåller sig till begreppet klimatförändringar? Hur upplever eleverna att klimatförändringsfrågorna behandlas i skolan/undervisningen? Och hur upplever eleverna att klimatförändringsfrågorna behandlas i samhällskunskapen?

Resultatet visade att majoriteten av eleverna har fått information om begreppet klimatförändringar främst genom TV och i tidningen. Det visade också att eleverna tar klimatförändringsfrågorna på allvar och att de tycker det är viktigt att lära sig om detta i skolan. De anser sig dock ej ha fått tillräckligt mycket undervisning om det i skolan. Av resultatet framgår också att eleverna främst har fått undervisning om klimatförändringsfrågorna i biologin och geografin. En stor del av eleverna har vidare uppgett att de vet hur man kan agera för att förhindra klimatförändringar och denna kunskap har de främst fått från media. Dock är det få av eleverna som i realiteten arbetar för att göra något åt klimatförändringarna och det är främst flickorna som i något större utsträckning aktivt arbetar för miljön.

Nyckelord:

Klimatförändringar, attityd, engagemang, samhällskunskap, genus.

Innehåll

	Sida
1. Inledning.....	7
1.1 Syfte och frågeställning.....	8
2. Metod.....	9
2.1 Etik.....	10
2.2 Urval och angränsningar.....	10
2.3 Enkät.....	11
2.4 Genomförande.....	12
2.5 Intervju.....	12
3. Kunskapsbakgrund.....	15
3.1 Styrdokument.....	15
3.2 Begrepp och definitioner.....	16
3.2.1 Attityd.....	16
3.2.2 Engagemang.....	17
3.2.3 Hållbar utveckling.....	17
3.2.4 Klimatförändringar.....	18
3.3 Miljöundervisning i ett historiskt perspektiv.....	18
3.4 Teoretisk bakgrund.....	20
4. Resultat och analys.....	23
4.1 Enkät och intervju.....	23
5. Slutsats och diskussion.....	41
6. Referenser.....	44
Bilaga 1.....	46

1. Inledning

Jag har valt att fokusera på klimatförändringar för att det är ett sådant aktuellt och viktigt fråga just nu. Frågan väcker stor debatt runt om i världen och engagerar människor på såväl hög som låg nivå. Detta gör en studie av frågan till en viktig aspekt för mitt kommande läraryrke samt även ur ett allmänt skol/undervisningsperspektiv.

Miljöfrågor har varit viktiga och engagerat människor i flera årtionden. Vårt engagemang för miljön och tekniken för att hjälpa oss ta vara på våra naturresurser och vår jord blir allt bättre. Dock har inte talats så mycket om hur skör vår jord är och hur pass illa ute vi egentligen är, som i år, 2007. Klimatförändringarna är just nu ett av de största hoten mot Sverige som diskuteras i massmedia, och klimatförändringarnas påverkan på vår jord, vårt samhälle och oss människor diskuteras på många olika håll runt om i världen. Lösningarna är många och alla verkar nu överens om att något måste göras åt situationen, innan det är för sent. Den främsta lösningen är att vi måste minska utsläppen av växthusgaser, men även minska avverkningen av skog och minska resursslöseriet.

IPCC, FNs klimatpanel, har i år släppt en ny miljörapport som larmar om oanade konsekvenser om vi inte börjar agera, och just i denna stund¹ är det klimatomöte på Bali med representanter från länder över hela världen för att komma fram till ett avtal gällande utsläppsminskningarna.² Det verkar även som om till och med USA så sakta börjar förstå sitt ansvar i miljöfrågan. Klimatförändringarna som håller på att ske är oroväckande och en av de viktigaste frågorna i vårt samhälle idag.

I en rapport från Göteborgs Universitet gjord 2003, så kommer miljöproblem på andra plats, efter krig och konflikter, över det som grundskolelever anser vara det största globala hotet mot människan³. Med detta i åtanke så vill jag studera vad elever vet om klimatfrågor, hur deras engagemang i frågan ser ut, samt deras attityd gentemot detta och hur de anser att undervisningen i dessa frågor är i skolan.

¹ December 2007

² <http://naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5677-8.pdf>

³ Oscarsson Vilgot, *Elevers syn på globala förhållanden och framtiden*, Göteborg 2005, s. 48.

Syfte och frågeställning

Klimatdebatten engagerar mig som blivande högstadielärare i samhällskunskap. Därför vill jag lyfta fram och belysa hur vi i skolan ser på klimatförändringsfrågan. Främst vill jag se på hur vi i samhällskunskapen arbetar med frågan och hur väl vi har förankrat det i våra elever. Denna fråga är väldigt viktig. För att få till en förändring måste vi även få ungdomarna att förstå att de har ett ansvar gentemot sig själva, och kommande generationer. Med denna uppsats vill jag därför ge ett bidrag till klimatdebatten sett från ett skol- och undervisningsperspektiv.

Syftet är att undersöka elevers i årskurs 9 förhållande till klimatförändringsfrågan. Jag vill även se på det fanns några skillnader i flickors och pojkars attityd och engagemang gentemot klimatförändringsfrågan samt studera hur pass integrerat klimatfrågorna är i skolan med fokus på samhällskunskapsundervisningen. Jag vill också ta reda på hur skolan följer med samhällets utveckling i miljöfrågorna, samt undersöka och se närmare på samhällskunskapens roll i detta.

Utifrån detta har mina frågeställningar blivit följande:

- hur förhåller sig eleverna till klimatförändringsfrågan?
- syns det någon skillnad i hur pojkarna och flickorna förhåller sig till begreppet klimatförändringar?
- hur upplever eleverna att klimatförändringsfrågorna behandlas i skolan/undervisningen?
- hur upplever eleverna att klimatförändringsfrågorna behandlas i samhällskunskapen?

2. Metod

Det metodiska angreppssätt jag har valt att använda mig av är en kvantitativ undersökning bestående av en enkät för att ta fast på niondeklassarnas åsikter, samt en kvalitativ undersökning i form av djupintervju med fyra stycken elever i nionde klass. Mitt syfte med att använda mig av två olika metoder var att jag med enkäten får en kvantitativ översikt av elevernas åsikter och tankar. Sedan med hjälp av intervjun få en djupare insikt i elevernas tankar och resonemang. Det kändes självklart att välja två tillvägagångssätt i min empiriska undersökning då det ger mer djup och en bredare förståelse. Jag vill med den kvantitativa undersökningen studera elevernas ståndpunkt i frågan och se om jag kan få någon förståelse i vad som ligger bakom deras attityd och engagemang, eller brist på engagemang i frågan.⁴

I mitt val av de fyra intervjupersonerna skedde detta slumpaktigt, så att jag på så sätt skulle få ett brett och varierat urval. Detta för att jag ej skulle bli för personligt engagerad i urvalet, eller att urvalet skulle bli för snävt. Min objektivitet hade på så sätt kunnat hotas. I redovisningen av resultatet av enkäterna så har jag valt bort att redovisa fråga 5 och fråga 10, då de inte längre känns relevanta för min undersökning.

För att få en sådan hög reliabilitet och validitet som möjligt så valde jag att använda mig av två olika metoder, enkät och intervju. Detta för att det ska vara möjligt att återskapa undersökningen vid ett senare tillfälle och få ett motsvarande resultat. Reliabiliteten på undersökningen är hög då alla eleverna på skolan fick besvara precis samma enkät och alla hade kommit precis lika långt i sin skolgång. Alla eleverna besvarade enkäten samma dag, klassvis. Ett annat perspektiv som ger hög reliabilitet är att eleverna intervjuades i grupp vid samma tidpunkt och plats. Detta gav att alla hade samma möjlighet att besvara frågorna. Dock får man ta in i beräkningen, vilket kan ge låg reliabilitet, att alla kanske inte tar samma chans att svara på frågorna när de är i grupp, utan någon elev tar mer plats än någon annan. En aspekt som dock kan ge låg validitet är att den sista frågan (fråga 14, se bilaga 1) på enkäten inte var tillräckligt öppen. Om jag hade formulerat frågan i form av ”känner du” istället för

⁴ Bryman Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, Liber 2002, s.92

”anser du” så hade kanske resultatet blivit ett annat.⁵ Ytterligare ett perspektiv som kan ge låg reliabilitet om undersökningen skulle göras om, är att då klimatförändringsfrågan är så aktuell nu, så kan attityden och engagemanget förändras över tiden.⁶

På grund av min bristande erfarenhet i enkät – och intervjufrågor så kan jag såhär i efterhand inse en viss brist i mina formuleringar av frågorna, samt att jag skulle ha haft med en del andra frågor och fler följdfrågor i vissa fall. Med mina nuvarande erfarenheter så hade enkäten och intervjun sett annorlunda ut. På så sätt hade undersökningen kunnat få mer djup.

2.1 Etik

När det gäller forskning finns det fyra grundläggande individskydds krav som man måste följa. Dessa krav är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet och innebär att forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppgiftens syfte, deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan, uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem, samt att uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.⁷ Utifrån detta har jag muntligt informerat de berörda parterna om uppgiftens syfte både genom deras lärare och genom mig på plats. De har alla självmant fått bestämma om de vill delta och blivit informerade om att enkäten och intervjun båda är helt anonyma. De har även blivit informerade om att uppgifter om de berörda klasserna och skolan endast behandlas av mig och konfidentiellt.⁸

2.2 Urval och avgränsningar

Enkätundersökningen och intervjun genomfördes på samma skola. Populationen var fem klasser, för att studien skulle bli så relevant och representativ som möjligt.⁹ Mitt val att

⁵ Trost Jan, *Enkätboken*, Lund, 2001, s. 60.

⁶ Trost (2001), s. 60

⁷ http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

⁸ http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf

⁹ Trost (2001), s. 36

fokusera på endast en skola är baserat på den tidsbegränsning vi har för studien och att jag skriver själv. Min skola valdes av praktiska skäl då jag tidigare varit i kontakt med den och för att den var representativ för mitt urval, ett så kallat bekvämlighetsurval.¹⁰ Orsaken till att jag valde årskurs nio är delvis min inriktning mot grundskolans senare år, samt att de har kommit längst i sin skolgång och därmed se hur grundskolan har lyckats med detta. En aspekt av detta är också att eleverna i årskurs nio har hunnit skapa sig en större uppfattning om sig själva, omvärlden och mer utförligt kan resonera och argumentera runt dessa företeelser

Med enkät som metodiskt verktyg får jag som undersökare ingen nära relation till min undersökningsgrupp. Jag anser att min objektivitet hade hotats om jag hade blivit för engagerade i urvalet.

För att studien ska bli hanterbar inom tidsramen, så har jag fått begränsa studien till elevernas attityd, engagemang och hur undervisning inom klimatförändringsfrågan och miljö ser ut i grundskolans senare år.¹¹ Detta i sig kan tyckas vara ett område stort nog och ger ett rätt brett spektrum på klimatförändringsfrågan. Detta kan likväl ändå göra att studien saknar det bredd som en större studie hade kunnat ge.

2.3 Enkät

Avsikten med enkätundersökningen var att mäta elevernas attityd och engagemang i klimatförändringsfrågan.¹² Enkäten bestod av 14 frågor varav tre av dessa frågor hade följdfrågor av öppen karaktär (se bilaga 1), där eleven kan utveckla svaren mer. Detta val gjorde jag även fast Trost i *Enkätboken* rekommenderar att man inte ska ha följdfrågor av öppen karaktär.¹³ Frågorna var attitydfrågor med fasta svarsalternativ och mitt argument för att ha följdfrågor till dessa var att jag både ville ha svar jag kunde mäta exakt, samt mer utförliga svar om varifrån de fått sin kunskap och hur de arbetar för miljön.

En av enkätfrågorna var av helt öppen karaktär och de övriga var av fast karaktär. De 14 frågorna bestod av en blandning av attityd- och åsiktsfrågor.¹⁴ Enkäten börjar med en bakgrundsfråga, som följs åt av två åsiktsfrågor. Därefter följer tre attitydfrågor, samt en öppen fråga. De övriga frågorna i enkäten består av attitydfrågor med fyra fasta alternativ, för att mäta

¹⁰ Bryman (2002), s.114

¹¹ Bryman (2002), s.112

¹² Trost (2001), s. 11

¹³ Trost (2001), s. 72

¹⁴ Trost (2001), s. 67

elevens inställning till olika påståenden. Fem av dessa frågor mäter elevens egen attityd gentemot miljön och klimatförändringar.¹⁵ Jag har försökt att hålla nere antalet frågor så mycket som möjligt för att inte skapa ”enkättrötthet”.¹⁶

2.4 Genomförande

Jag lämnade ut enkäter till fem klasser i årskurs 9. Populationen baseras på ett så kallat bekvämlighetsurval, vilket innebär att jag delade ut enkäterna på en skola jag har haft kontakt med innan och har en anknytning till.¹⁷

Enkäten delades ut direkt till eleverna och jag gick igenom svarsalternativen innan de fick besvara frågorna. Detta för att så få feltolkningar som möjligt skulle göras och för att validiteten skulle bli så hög som möjligt. Av utlämnade enkäter fick jag sedan tillbaka 118 stycken ifyllda. Av dessa blev bortfallet tio stycken då de inte var seriöst besvarade, saknade svar på alldeles för många av frågorna eller att eleverna valde att inte vara med i studien.¹⁸ Av de 108 eleverna som var med i undersökningen var 52 stycken flickor och 56 stycken pojkar och därmed en relativt jämn fördelning av könen.

På fråga 7, som var frågan av helt öppen karaktär, och där eleven skulle svara på om de tyckte att läraren ska prata mer om klimatförändringar i samhällskunskapen, så valde åtta stycken av flickorna att inte svara eller svarade ”vet ej”. På samma fråga valde 20 stycken av pojkarna att inte svara. Flickornas bortfall ser jag bara som ett naturligt bortfall, där anledningen både kan vara att de inte ansåg att de hade någon åsikt eller att det inte orkade besvara frågan. Bortfallet av pojkarna, som är en tredjedel, anser jag dock att det mer kan vara andra variabler som spelar in. Som exempelvis ointresse i frågan eller att det är jobbigt att skriva. Det kan även bero på brist på seriositet.

¹⁵ Trost (2001), s. 69

¹⁶ Bryman (2002), s.149

¹⁷ Trost (2001), s. 30f

¹⁸ Bryman (2002), s. 112

2.5 Intervju

Intervjun skedde med fyra elever från två olika klasser. Eleverna var slumpmässigt utvalda. Dessa elever är ifrån samma skola som enkätundersökningen skedde på och är där med ett urval av de elever som svarat på enkäten. Gruppen bestod av en flicka och en pojke från de två klasserna.

Intervjun pågick i 30 minuter. Innan intervjun övervägde jag tiden noga och bestämde mig för att inte gå över 40 minuter. Detta för att inte skapa tröttsamhet och uttråkning hos eleverna, vilket i sin tur kunde leda till sämre svar. Jag gjorde intervjun i grupp då jag ansåg att det skulle gynna snarare än stjälpa mitt syfte. I den meningen att eleverna nog skulle bli mer pratsamma och avslappnade om de hade andra elever med sig än om jag satt en och en med dem. Dock finns den aspekten att eleverna kan ha blivit påverkade av varandra och därmed svarat annorlunda än om de var själva. Jag övervägde dock detta för och emot och valde ändå att intervjua dem i grupp. Då jag tyckte att fördelarna med gruppintervju övervägde eventuella påverkningar eleverna mellan.¹⁹

Jag intog en aktiv roll som intervjuare och intervjun hade en låg grad av strukturering. Utifrån de fem huvudfrågorna tillkom det även vissa fölfrågor under intervjun.²⁰ Min strävan var att undvika ledande ord som kunde påverka elevens verkliga åsikt.

Jag utgick ifrån svaren jag fick på enkäten och mina frågeställningar, när jag utformade frågorna till intervjun. På så sätt bli frågorna relevanta både gällande en fördjupning av enkäten och håller hög reliabilitet gällande syftet med arbetet.

Mina huvudfrågor var formulerade på så sätt att de skulle vara så pass öppna som möjligt för att få eleverna att prata fritt och kunna diskutera. Frågorna intervjun utgick ifrån var:

- Funderar ni mycket på klimatförändringar?
- Oroas ni över klimatförändringar och dess påverkan på vårt samhälle?
- Pratar ni med era vänner/klasskamrater om klimatförändringar?
- Hur uppfattar ni att skolan/lärarna ser på klimatförändringsfrågan?
- Hur skulle ni vilja att undervisningen om klimatförändringar skulle se ut i skolan?

¹⁹http://www.oru.se/oruupload/Institutioner/BeteendeSocialR%C3%A4ttsvetenskap/Dokument/Socialt_arbete/social%20omsorg/kursmaterial/Kvalitativ%20metod.pdf 2007-11-26

²⁰ Patel Runa & Davidson Bo, *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, Lund 2003. s. 78.

Intervjusvaren har registrerats genom ljudinspelning. Vilket gör att elevernas svar har noterats exakt och tolkningen av svaren blir då lättare. Detta minskar även avsevärt feltolkningar av intervjusvaren.²¹ Något som dock kan ha påverkat intervjun negativt är att jag är en ovan intervjuare och inte innehar en utvecklad intervjuteknik.

Jag inledde med att återigen berätta för eleverna vad som var syftet med intervjun och hur upplägget skulle se ut. Sen påbörjades intervjun och jag tog upp frågorna i den ordningen som de redovisas i resultatdelen (kap.5.1). Eleverna kom snabbt igång att besvara mina frågor och de blev alla engagerade och hade en många åsikter och tankar. De fick besvara frågorna en och en och jag såg till att de lät varandra tala till punkt och inte prata i munnen på varandra, då detta hade försvårat min tolkning av intervjun. Dock var en utav flickorna och en utav pojkarna lite mer tystlåtna än de övriga två. Jag tyckte ändå att eleverna verkade trygga och bekväma i situationen och tillsammans med mig. Detta gav att deras svar kändes spontana och ärliga. Eleverna svävade dock ut lite på vissa frågor och kom in på annat, så jag fick avbryta dem och leda dem in på frågorna igen.

²¹ Patel & Davidsson (2003), s. 83

3. Kunskapsbakgrund

3.1 Styrdokument

Vad säger skolans styrdokument om miljöundervisning och hållbar utveckling? Hur pass finns miljöundervisningen med i samhällskunskapen?

I skollagen står följande att läsa ”...att verksamheten i skolan skall utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och att var och en som verkar inom skolan skall främja aktningen för varje människas egenvärde och **respekten för vår gemensamma miljö**” (min markering).²²

I Lpo94 finns följande att läsa:

”Genom ett historiskt perspektiv kan eleverna utveckla en beredskap inför framtiden och utveckla sin förmåga till dynamiskt tänkande. Genom ett miljöperspektiv får de möjligheter både att ta ansvar för den miljö de själva direkt kan påverka och att skaffa sig ett personligt förhållningssätt till övergripande och globala miljöfrågor. Undervisningen skall belysa hur samhällets funktioner och vårt sätt att leva och arbeta kan anpassas för att skapa hållbar utveckling”.²³

Vidare står det även att ”Skolan skall sträva efter att varje elev visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv”²⁴ och att ”Skolan ansvarar för att varje elev efter genomgången grundskola känner till förutsättningarna för en god miljö och förstår grundläggande ekologiska sammanhang”.²⁵

Även i den gemensam kursplan för de samhällsorienterande ämnena, grundskolans senare år kan man läsa att eleverna skall

- delta aktivt i samhällsliv och samhällsutveckling samt tar ansvar för livsmiljön,
- utveckla förståelse för ekologiska sammanhang och olika sätt att fördela och använda resurser,²⁶

²² Lpo 94, 1 kap. 2 §

²³ Lpo 94, ”Skolans uppdrag”, 5 kap.

²⁴ Lpo 94, ”Normer och värden”, 7 kap. 2.1 §

²⁵ Lpo 94, ”Mål att sträva mot”, 9 kap.

²⁶ Mål att sträva mot för de samhällsorienterande ämnena.

– förstå och pröva ett ekologiskt tänkande och visa på konsekvenser av olika handlingsalternativ i miljö-, livs- och samhällsfrågor,²⁷ samt i kursplanen för samhällskunskap står det att eleven ska tillgodogöra sig kunskaper för att kunna agera i lokala och globala frågor som är viktiga för ett hållbart samhälle²⁸

I den gemensamma kursplanen för de samhällsorienterande ämnena hittas även följande citat:

”Förutom förståelse för det komplicerade samspelet mellan mark, vatten och luft är det viktigt att insikter skapas om hur förändringar i landskapet och i samhället sker som resultat av kamp och kompromisser mellan olika intressen som står i konflikt med varandra. Sådana kunskaper skall ge beredskap för ett konstruktivt förhållningssätt inför såväl lokala som globala förändrings- och överlevnadsfrågor”.²⁹

Som det visas ovan betonas vikten av miljöfrågorna och miljöundervisning såväl i läroplanen som i kursplanen för samhällskunskap och den gemensamma kursplanen för samhällsorienterande ämnen. Här betonas även att skolan ska socialisera eleverna till att bli ansvarstagande samhällsmedborgare. Även i det begreppet anser jag att miljöfrågorna kommer in. Då eleverna ska förberedas för att leva och verka i samhället och lära sig ta ansvar gentemot vår miljö såväl som mot sina medmänniskor och samhället.

3.2 Begrepp och definitioner

Jag har valt ut fyra begrepp som jag tyckte är de centrala i uppsatsen. Begreppen är attityd, engagemang, hållbar utveckling samt klimatförändring. Jag har valt att utgå ifrån Nationalencyklopedins definition (NE) av begreppen.

3.2.1 Attityd

En sökning av begreppet ”attityd” i Nationalencyklopedin ger en väldigt lång rad av olika definitioner. Jag valde dock ut en definition som jag anser passar bäst in på definitionen gällande elever, ungdomar och skolan.

²⁷ Gemensam kursplan för de samhällsorienterande ämnena grundskolans senare år, Mål som eleverna skall ha uppnått i slutet av det nionde skolåret.

²⁸ Kursplan för samhällskunskap, grundskolan, Mål att sträva mot.

²⁹ Gemensam kursplan för de samhällsorienterande ämnena grundskolans senare år, Lokala och globala miljö- och överlevnadsfrågor.

Ur det perspektivet så innebär attityd en varaktig inställning som har byggts upp genom erfarenheter och kommer till uttryck i att man är för eller emot något. I stort sett blir de flesta företeelser i samhällslivet föremål för attityder.³⁰

3.2.2 Engagemang

Om begrepp engagemang står i NE att det är ”en (stark och osjälvisk) inriktning av krafter och intresse mot något mer eller mindre ideellt mål; särskilt för att hjälpa, stödja med mera.; med tanke på annan människa, livsfråga eller dylikt.” En annan begreppsbestämning är ”*inriktning av resurser som dikteras av mer själviska eller materiella hänsyn inblandning, intresse, satsning*”.³¹

Jag kunde inte hitta någon bättre förklaring av detta begrepp, som stämde in på min definition av ordet. Men det jag menar med ”engagemang” är en blandning av dessa två definitioner. Hur pass mycket eleverna bryr sig om klimatförändringar, tänker, funderar, pratar om och gör för att vårt klimat och vår planet ska må bättre.

3.2.3 Hållbar utveckling

Om hållbar utveckling står det att begrepp lanserades första gången i Brundtlandrapporten 1987. Definitionen där var ”*en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov*”. Under 1990-talet har begreppet spridit sig och har bland annat kommit med i Agenda 21. Där är definitionen ”att en hållbar utveckling måste vara det övergripande målet för samhällsutvecklingen”. Dock kan begreppet tolkas på många olika sätt, men en klar innebörd är dock att råvaru- och energianvändningen måste effektiviseras.³²

³⁰ National Encyklopedin på nätet, NE.se, sökning på ordet *Attityd*.

³¹ National Encyklopedin på nätet, NE.se, sökning på ordet *Engagemang*.

³² National Encyklopedin på nätet, NE.se, sökning på ordet *Hållbar utveckling*.

3.2.4 Klimatförändringar

Definitionen av klimatförändringar är enligt NE en förändring hos klimatet på en enstaka plats, i ett landområde eller på vår jord som helhet. Begreppet klimat innebär ett medelvärde av vädrets tillstånd under en viss tid, över en viss yta eller på en viss plats. Det går att skilja på kortvariga variationer, till exempel kalla eller varma perioder vilka åtföljs av en återgång till tidigare förhållanden, och på mer varaktiga förändringar av klimatet. Klimatförändringar delas ofta in i naturliga och sådana som orsakas av mänsklig aktivitet.

3.3 Miljöundervisning i ett historiskt perspektiv

Miljöundervisningen i västvärlden påbörjades på 1960-talet och var då fokuserad på den naturvetenskapliga aspekten. Tyngdpunkten låg på förståelsen av miljöproblematiken, det vill säga helt sett ur ett ekologiskt perspektiv. En viktig person i detta sammanhang var Rachel Carson med sin bok *Tyst vår* (1962). Med hennes bok slog sig miljödebatten fast och var sedan ett faktum i naturvetenskapen och tekniken. Bättre teknik skulle rädda oss från miljöförstörelse och här någonstans verkade människan roll i det hela tappas bort. I Skolverkets rapport "Hållbar utveckling i skolan" står det "Men vad skedde i själva samhället då? [...] Vilka grundläggande samhällsliga, politiska, värdebaserade och ekonomiska konflikter ligger bakom och i det vi benämner 'miljöproblem'?"³³ Här i ligger problemet att de skador vi gör i naturen inte syns på direkten, utan det som sker dyker upp någon annanstans kanske 10 till 20 år senare. Ingenting försvinner, allt omvandlas. Samhället är inte något som står utanför naturen, utan är en del av naturen och vårt ekologiska system. Naturvetarna fokuserade dock helt på att mäta värden och tekniken, inte människan. Detta ledde så småningom till att samhällsvetarna och humanisterna klev in i miljödebatten och tillsammans med naturvetarna försökte söka lösning till en hållbar utveckling.³⁴ Genom detta samarbete kom de således fram till att det är människan som kör bilar drivna av fossila bränslen, vi masstillverkar och konsumerar varor som på lång sikt inte är hållbara, vi smutsar ner vårt rena dricksvatten och så vidare. I slutändan leder det till ett levnadsmönster som inte är hållbart för vår miljö. I sin tur ledde detta

³³ Skolverket, *Hållbar utveckling i skolan*, Stockholm 2002, s. 16

³⁴ Skolverket, 2002, s. 18

fram till att forskarna insåg att samhällsvetare och humanister borde finnas med i utbildningen och i undervisningen, såväl i skolorna som på Högskola och universitet.³⁵

Miljöundervisningen fick nu nytt fokus och kom att ingå i undervisningen med nya perspektiv på ekonomi, politik, människans agerande samt på hur grupper och samhället organiseras och på konflikter som leder till förstörelse av vår natur. Miljöundervisningen kom också att få ett nytt pedagogiskt perspektiv med inriktning på elevaktivitet med fokus på att ta tag i sin egen och andras framtid.³⁶ Sedan mitten av 1980-talet har också miljöhistoria varit en del av undervisningen i den svenska skolan. Det var Birgitta Odén på Lunds universitet och Christer Karlegård på Lärarhögskolan i Malmö som då med samarbete med några forskare, påbörjade ett arbete om miljöhistoria i skolan. Deras syfte var att få eleverna att se att det var människans handlingar i det förgångna som var resultatet av miljöförändringar i nutid. På så sätt ville de ge dem perspektiv och redskap att kunna påverka hur miljön förändras i framtiden.³⁷

En ny miljöundervisningstradition växte också fram under 1990-talet i ljuset av Rio konferensen 1992. Fokus inom denna tradition var på miljöfrågor i samband med konflikter mellan olika mänskliga intressen. Därmed ser man på miljöproblemen som en politisk fråga och det ses även som en del av samhällsutvecklingen.³⁸ Det är här begreppet hållbar utveckling allt mer kommer in och innefattar nu såväl ekologisk, ekonomisk som social hållbarhet (se även "begrepp och definitioner" kap.2.2. Min amn.). Även här betonas starkt människans roll i miljöfrågorna, vår roll som konsument och individens ansvar gentemot vårt samhälle.³⁹ Sett till undervisningen är syftet att eleven ska lära sig att kritiskt värdera olika miljö- och utvecklingsfrågor. För att på så vis bli intresserade och engagerade i att fundera över hur vi kan skapa ett hållbart samhälle. Undervisningen betonar också vikten av samspelet mellan nutid, dåtid och framtid, samt det lokala och globala samspelet. Genom dessa perspektiv så är hållbar utveckling ständigt återkommande och närvarande i undervisningen, såväl i ett naturvetenskapligt, samhällsvetenskapligt, som moraliska och estetiska perspektiv.⁴⁰

³⁵ Skolverket, 2002, s. 18

³⁶ Skolverket, 2002, s. 20

³⁷ Malmö Högskola, *Miljön har en historia*, Malmö 2002, s. 6

³⁸ Sandell Klas, Öhman Johan & Östman Leif, *Miljödidaktik – naturen, skolan och demokratin*, 2003 Lund, s. 137

³⁹ Sandell (2003), s. 138

⁴⁰ Sandell (2003), s. 138

3.3 Teoretisk bakgrund

*Kön är något man föds med, men genus är något man formas till.*⁴¹

Min teoretiska utgångspunkt är ur ett genusperspektiv. Genom detta perspektiv vill jag få en fördjupning i min studie och se på om det finns en skillnad i elevers engagemang och attityd i klimatförändringsfrågan beroende av genus. Min utgångspunkt är utifrån ett västerländskt perspektiv på genus.

I vårt samhälle idag så har kvinnan eller flickan större förväntningar på sig att vara samarbetsvillig, vänlig, mer öppen och emotionellt relationsinriktad, samt mottaglig för andras behov än mannen eller pojken. Män å sin sida uppfostras i större utsträckning att vara dominant, oberoende, självsäker, konkurrensinriktade, rationella och självbehärskande.⁴² Oscarsson skriver i *Elevers syn på globala förhållanden och framtiden* att flickor även är mer motiverade och intresserade gällande det skolrelaterade arbetet och i de flesta ämnen. Oscarsson skriver vidare, att SO-lärarna som var med i rapportundersökningen, dock inte anser att de kan se någon skillnad mellan pojkar och flickor gällande engagemang eller hur pass motiverade de är. I samma undersökning går att finna att pojkarna förhåller sig mer passiva och är mer bekväm i sin roll i undervisningen, medan flickorna, som jag även nämnt ovan, är mer aktiva.⁴³ Genom att övergripande se på SO-ämnet är flickor generellt mer intresserad av ämnet än pojkar. Pojkarna tycker i högre grad mer om NO-ämnena då de framställs som mer manliga.⁴⁴ Genom att dela upp SO-ämnet är pojkar mer intresserade av geografi och historia än flickorna, och flickorna är mer intresserad av religion. Sett till samhällskunskapen så finns det ej några tydliga skillnader mellan könen.⁴⁵ Det finns även en skillnad i när pojkar och flickor mognar och kommer in i puberteten. I allmänhet sker det två år tidigare för flickor än pojkar. Här syns också en differens mellan de både könen gällande den sociala mognaden.⁴⁶

När det gäller läs- och skrivträning har pedagoger även där sett skillnader mellan pojkar och flickor. Flickor är exempelvis överlag något före pojkar i språkutvecklingen och får de högsta

⁴¹ <http://www.jamstalldhet.nu/jmst/maktkon/hirdman/hirdman.htm> 2007-12-08

⁴² Evenshaug Oddbjørn, *Barn- och ungdomspsykologi*, Lund 2001, s. 283

⁴³ Oscarsson (2003), s. 61f

⁴⁴ Steenberg Ann, *Flickor och pojkar i samma skola*, Solna 1997, s.31

⁴⁵ Oscarsson (2003), s. 62

⁴⁶ Steenberg (1997), s. 28

betygen i grundskolans samtliga ämnen, förutom idrott och hälsa. Skillnaderna är inte speciellt stora, men finns kvar hela livet. När det gäller att skriva uppsatser så använder pojkarna kortare meningar och ett mindre ordförråd. Det finns däremot en väldig säkerhet i det dom skriver. Flickorna å sin sida fyller sina uppsatser med mycket beskrivningar och många adjektiv, men är mer försiktiga i det dom skriver.⁴⁷

I *elevers syn på globala förhållanden och framtiden* skriver Oscarsson att elevernas syn på den globala framtiden är positiv. På en åttagradig skala så blev medelvärdet för eleverna fem. I undersökningen så angav fler pojkar än flickor att de är positiva till den globala framtiden, dock är skillnaderna mellan könen små.⁴⁸

I en artikel i DN (071228) redovisas en undersökning som gjorts av Ungdomsbarometern med 10300 svenskar i åldrarna 18-24 år. De har fått besvara frågor om sitt engagemang och sin attityd gentemot miljöfrågor.⁴⁹ I undersökningen kom det fram att var femte 18-24-åring gör ingenting eller nästan ingenting för miljön, och drygt hälften vill göra mer, men bara lite mer. Engagemanget för miljön finns, men också en förlamande oro som gör att de förringar betydelsen av sina egna små insatser, säger Gunilla Elsässes från utbildningsverksamheten hos Världsnaturfonden i Sverige. Hon påpekar även att detta stämmer väl överens med den trend de ser hos ungdomarna de kommer i kontakt med. Av artikeln framkommer även att det finns en medvetenhet om hur illa det är med klimatet hos ungdomarna, men få tror att de kan göra någonting åt det. Ett återkommande argument från ungdomarna är "Det spelar ingen roll vad jag gör när alla andra...". Några ungdomar som arbetar för Greenpeace och som intervjuas i artikel, tror att för att fler unga ska leva mer miljövänligt måste det bli enklare och billigare och också att ungdomarna får information om hur de kan leva miljövänligare.⁵⁰ Undersökningen visar också på en del skillnader i flickornas och pojkarnas svarsresultat. 18 procent av pojkarna tror att köpa ekologisk mat har mycket stor effekt på miljön. Bland flickorna är resultatet dubbelt så stort och könsskillnaderna syns i fler utav svaren. Fler av flickorna tror på att sopsortera, åka mindre bil, köpa närproducerat och att stänga av apparater för att spara ström, än pojkarna. Dock är resultatet lika hos de båda könen när det gäller att åka tåg i stället för att flyga och att byta till el från förnybara källor. Undersökningen visar också att för mer än var fjärde person är en hållbar ekologisk utveckling inte alls eller inte särskilt viktig. Samtidigt svarade lika många att det är mycket viktigt och den gruppen har ökat under senare år.⁵¹

⁴⁷ <http://www.jamstallskola.se/larande-ex-grundskola/sprak.shtml> 2007-12-07

⁴⁸ Oscarsson (2003), s.45

⁴⁹ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=728364> 2007-12-28

⁵⁰ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=728364> 2007-12-28

⁵¹ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=728364> 2007-12-28

Att jag tar med denna undersökning i min teori fast det är en viss ålderskillnad mellan undersökningsgrupperna beror på att jag tycker att det känns relevant och intressant att jämföra resultaten från de båda studierna, och se på om ungdomarnas attityd och engagemang förändras över tiden.

4. Resultat och analys

4.1 Enkät och intervju

Nedan följer en sammanställning av resultatet av frågorna från enkäten, samt intervjun. Resultatet av enkäten redovisas fråga för fråga med flickornas och pojkarnas svar parallellt, då det blir enkelt att se likheter och skillnader i deras svar.

Intervjun genomfördes med två flickor och två pojkar ifrån två niondeklasser på samma skola. Jag kommer att redovisa svaren gemensamt från flickorna och pojkarna, men jag kommer tydligt att betona om det är en flicka eller pojke som svarat. Svaren från intervjun kommer att redovisas var för sig, men i följd av enkäten för att ge mer djup och ett större sammanhang i elevernas svar.

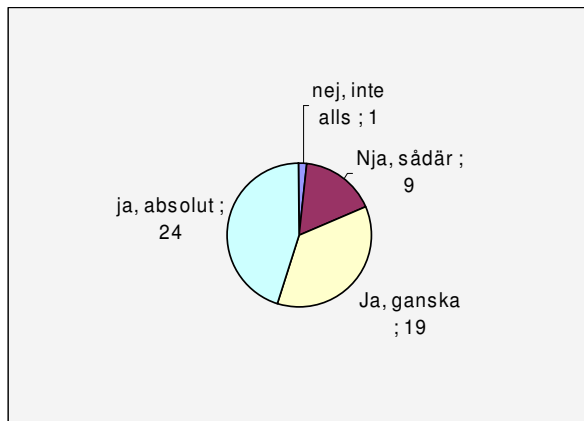
Alla frågorna på enkäten kommer inte att redovisas. Detta val har jag gjort på grund av att några få frågor inte längre kändes relevanta för undersökningen. Siffrorna som redovisas är i antal elever. Jag har använt mig av Excel för att sammanställa enkäten till diagram.

Fråga 1. Känner du till begreppet klimatförändringar?

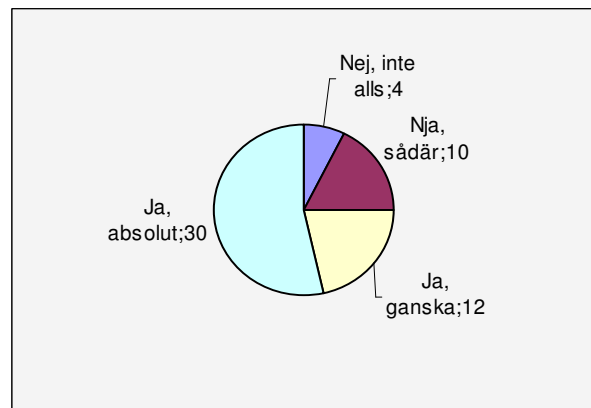
Den övervägande delen av flickorna har svarat att de *ja, absolut* känner till begreppet klimatförändringar, 24 stycken eller svarat *ja, ganska*, 19 stycken. Endast en elev har svarat att de inte alls känner till begreppet. Mer än hälften av pojkarna (30st) svarade att *ja, absolut* på denna fråga och 12 stycken svarade *ja, ganska*. Endast fyra elever svarade *nej, inte alls*.

Tabell 1: Känner du till begreppet klimatförändringar?

Flickor:

Pojkar:

Här syns det ingen större tydliga skillnader i flickornas och pojkarnas vetskap om begreppets innebörd. Dock har pojkarna i lite större grad svarat *ja, absolut* än flickorna. Men resultatskillnaden är så pass liten för att något större slutsats ska kunna göras utifrån skillnaden. En tolkning till att pojkarna i något större utsträckning känner till begreppet kan vara att undervisningen av klimatförändringsfrågorna dominerar i biologin och geografi, som är ämnen som i högre grad intresserar pojkarna än flickorna.

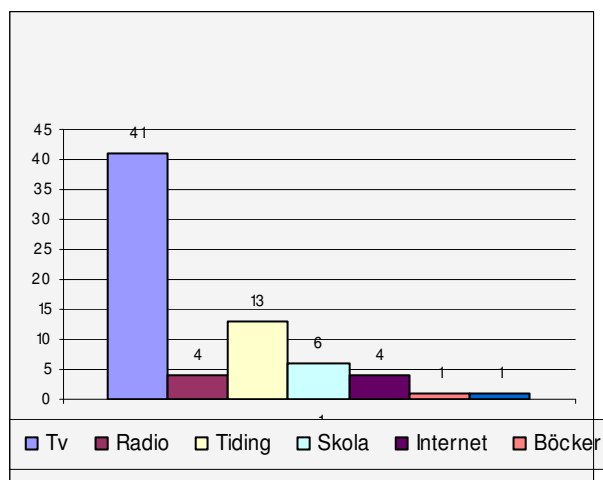
Fråga 2. I vilket sammanhang tycker du att begreppet klimatförändringar används oftast?

På denna fråga skulle eleverna endast ha kryssat i ett alternativ. Då frågan var formulerad i vilket sammanhang eleven tyckte att begreppet användes *oftast*. Dock har de flesta ändå kryssat i flera.

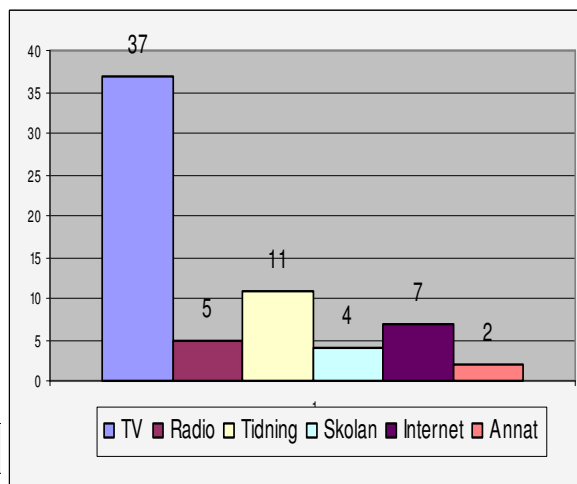
De alternativ som kryssades i av flest flickor var *TV* (41st), följt av *tidning* (13st) på andra plats. *Skolan* blev bara ikryssat av sex elever. När det gäller pojkarna så dominerar även där alternativet *TV* med 37 svar. Därefter kommer *tidning* med endast 11 svar och *skolan* valdes av fyra elever.

Tabell 2: I vilket sammanhang tycker du att begreppet klimatförändringar används oftast?

Flickor:

Pojkar:

Resultatet här var likartade likaså. De två största kategorierna är i båda grupperna *TV* och *tidning*. Hos tjejerna kommer *skolan* som tredje alternativ, medan *skolan* kommer på fjärde plats bland pojkarna. Där ligger istället *Internet* strax efter tidningen. Hos tjejerna fick Internet endast en röst. Denna skillnad kan bero på att killar är mer benägna att hålla på med teknik och datorer än tjejer.⁵² Alternativet *skolan* får i undersökningen endast sex röster från tjejerna och fyra röster av killarna. Detta är ett väldigt lågt resultat. Detta tolkar jag som att skolan inte har tagit upp denna fråga i tillräckligt stor grad. I läroplanen och kursplanerna ser vi dock tydligt att miljöfrågorna och hållbar utveckling skall vara väl integrerat i skolan. Likväl är medias roll stor i dagens samhälle, och speciellt bland ungdomar, vilket gör att de oftast hör om klimatförändringar i media och inte i skolan. Detta kan vara ett tecken på att vad media har att säga intresserar dem mer i denna ålder, än vad skolan undervisar om.

Fråga 3. I vilket skolämne upplever du att ni har pratat om klimatförändringar?

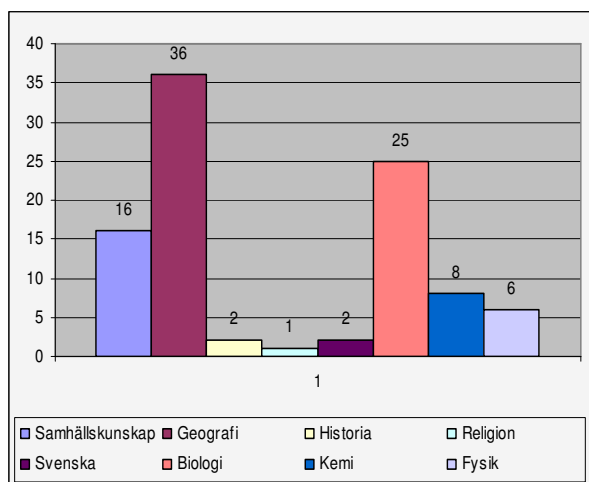
På denna fråga fick eleverna fylla i flera alternativ.

De två ämnena som dominerar främst bland flickorna är *geografi* (36) och *biologi* (25). *Samhällskunskapen* kommer på tredje plats med 16 röster. Bland pojkarna så har *geografen* även där valts av flest elever med 34 röster, därefter *biologi* med 20 och *Samhällskunskapen* kommer även här på tredje plats med 14 röster. De övriga ämnena har bara fått ett fåtal röster av både pojkar och flickor.

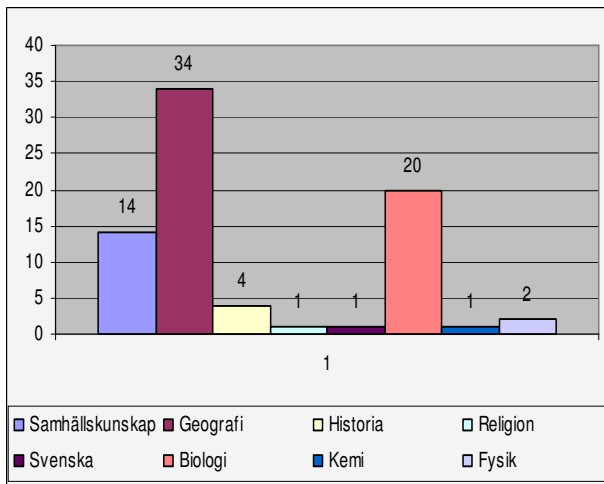
⁵² Steenberg (1997), s.29

Tabell 3: I vilket skolämne upplever du att ni har pratat om klimatförändringar?

Flickor:

Pojkar:

Rösterna är relativt lika fördelade i de båda grupperna över *geografi* på första plats, *biologi* på andra plats och *samhällskunskapen* på tredje plats. Av dessa resultat synes det vara så att klimatförändringsfrågan ändå är mer integrerat i SO-ämnena än i NO, men ändå då allra främst i geografin och inte fullt så mycket i samhällskunskapen. Som även syns i kapitlet om styrdokumentet, så är miljöfrågorna väl integrerade i SO-ämnenas kursplan, samt i samhällskunskapens och i skolans läroplan. Verkligheten i skolan, som synes ovan, ser något annorlunda ut. Då eleverna ändå i hög grad uppfattar att de inte har fått speciellt mycket undervisning om klimatförändringar. Den undervisning som skett inom ämnet har främst bedrivits inom geografin och biologin och till viss del inom samhällskunskapen.

Fråga 4. Hur upplever du att ni i samhällskunskapen har arbetat med klimatförändringar?

Som även syns i resultatet av frågan ovan (fråga 3) så anser 33 flickor att det *sällan* arbetas med klimatförändringar i samhällskunskapen och 8 stycken tycker att de *aldrig* arbetas med det. Ingen svarade att det *väldigt ofta* arbetas med klimatförändringar inom samhällskunskapen. De flesta pojkarna upplever att det *sällan* eller *aldrig* arbetas med klimatförändringar i samhällskunskapen. 29 stycken av pojkarna svarade *sällan* och 14 stycken svarade *aldrig*. Endast 12 stycken svarade *ganska ofta* och ingen av eleverna har valt alternativet *väldigt ofta*.

I båda grupperna så var det ingen av eleverna som svarat att de *väldigt ofta* arbetar med klimatförändringar i samhällskunskapen. Resultatet lutar dominerande mot att de *sällan* undervisas om klimatförändringsfrågan i samhällskunskapen. Kategorin av elever som *aldrig* tycker att de undervisas om klimatförändringar är även den relativt stor. Resultatet här förstärkas, som sagt, av resultatet i frågan ovan (fråga 3), där det redovisas att samhällskunskapen kommer på tredje plats i undersökningen gällande i vilket ämne som de främst har fått undervisning om klimatförändringar. En orsak bakom detta resultat kan vara att den naturvetenskapliga traditionen gällande de här frågorna fortfarande är så pass stark i skolan. Trots att det, som framgår i kapitlet om miljöundervisning i ett historiskt perspektiv, ska finnas en ny miljöundervisningstradition med fokus på miljöfrågor i samband med konflikter mellan olika mänskliga intressen, samt på miljöproblem med ett samhällsutvecklings perspektiv.

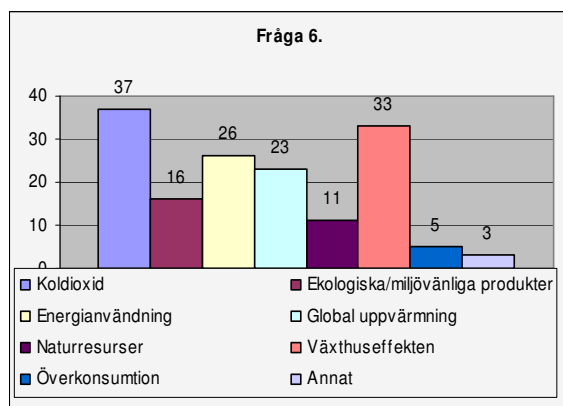
Fråga 6. Om du har fått undervisning om klimatförändringar i skolan, vad har ni/läraren tagit upp i undervisningen?

Bland flickorna dominerar svarsalternativen *koldioxidutsläpp* (37st) och *växthuseffekten* (33st). På tredje och fjärde plats kommer *energianvändning* med 25 röster och *global uppvärmning* med 23 röster. Därefter kommer *ekologiska/miljövänliga produkter* (16st) och *naturresurser* (11st). De andra alternativen har bara fått fåtal röster. Hos pojkarna fick *växthuseffekten* och *koldioxidutsläpp* även där flest röster, 34 respektive 28 röster var. Därefter kommer *global uppvärmning* med 25 röster, *energianvändning* med 24 röster, *ekologiska/miljövänliga produkter* med 17 röster och slutligen *naturresurser* med 15 röster.

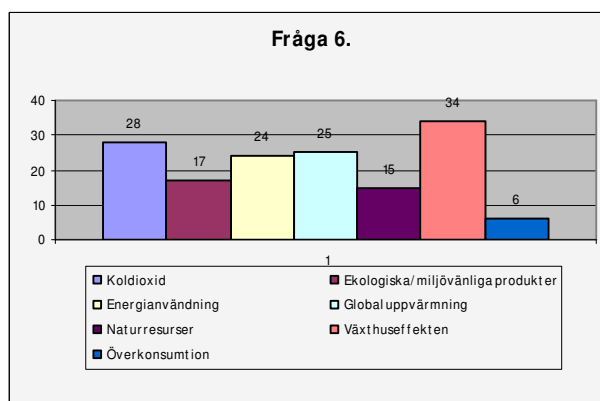
De fyra alternativen som fick flest röster i de båda grupperna är densamma. Dock kommer de i olika ordning bland flickorna och pojkarna. Jag tolkar detta resultat som att grupperna är mer uppmärksam på vissa ämnen än den andra. Det finnas även en aspekt av vad som intresserar flickorna respektive pojkarna. Exempelvis att pojkarna är mer intresserad av den naturvetenskapliga aspekten än flickorna.

Tabell 4: Om du har fått undervisning om klimatförändringar i skolan, vad har ni/läraren tagit upp i undervisningen?

Flickor:

Pojkar:

Som syns ovan i resultatet, så har den undervisning eleverna fått om klimatförändringar, främst varit fokuserad på orsakerna till klimatförändringar. De två alternativen som dominerar i båda grupperna är *koldioxidutsläpp* och *växthuseffekten*. Efter detta kommer *energianvändning* och *global uppvärmning* kommer på tredje eller fjärde plats, beroende på vilken grupp man ser till i undersökningen. De alternativ som är konsekvenser av eller åtgärder för klimatförändringarna (ekologiska/miljövänliga produkter, naturresurser, samt överkonsumtion) är de alternativ som fått minst röster.

Sett till tidigare forskning runt frågan så ska konsekvenstänkandet gällande klimat- och miljöfrågor vara integrerat i samhällskunskapen.⁵³ Resultatet visar på att eleverna har fått det till en viss del, men likväl så dominerar undervisningen av processen bakom och orsakerna till klimatförändringar och miljöproblem. Detta kan bero på att naturvetenskapen fortfarande är det dominerande skolämnet som tar upp dessa aspekter. I undersökningen visar resultatet att geografin är det ämnet i de samhällsorienterande ämnena som främst tar upp denna fråga, men även här dominerar nog undervisningen av orsakerna och processerna bakom problemen och inte konsekvenserna (se fråga 3).

Fråga 7. Tycker du att man i samhällskunskapen ska prata mer om klimatförändringar? Hur och varför i sådana fall?

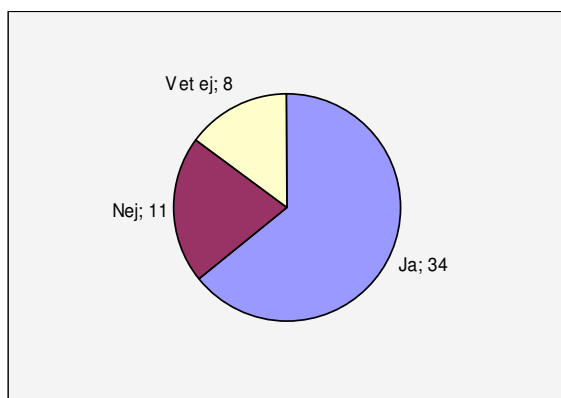
Detta var en helt öppen fråga. Jag har här sammanställt svaren i *ja*, *nej* samt kategorin *vet ej*, med dem som *inte svarat* eller skrivit *vet ej*.

⁵³ Sandell (2003), s. 137f

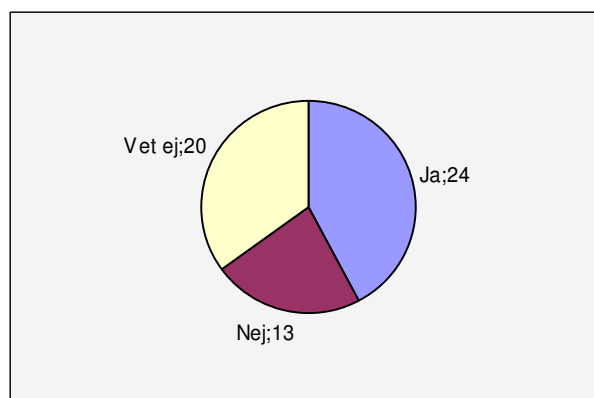
Övervägande så tycker flickorna att det ska pratas/undervisas mer om klimatförändringar i skolan. Hela 34 stycken svarade *ja* och bara 11 stycken *nej*. Dock har en övervägande del av pojkarna hamnat i kategorin *vet ej* (20st) eller i kategorin *nej* (13st). 24 stycken har dock svarat att de tycker att det ska undervisas mer om klimatförändringar i samhällskunskapen.

Tabell 5: Tycker du att man i samhällskunskapen ska prata mer om klimatförändringar? Hur och varför i sådana fall?

Flickor:

Pojkar:

Skillnaden mellan flickorna och pojkarna är tydliga här. Flickorna har i mycket större grad svarat *ja* än pojkarna. Pojkarna å sin sida har svarat *vet ej* i större utbredning. *Nej-kategorin* är ungefär lika stor i båda grupperna. Detta anser jag är ett tecken på att flickorna tar denna fråga på mer allvar än pojkarna och att de känner att detta är en viktig fråga för framtiden. Detta är också en fråga om mognad och även att flickorna har fostrats i större grad att vara omhändertagande och mottaglig för andras behov än pojkarna.⁵⁴

En genomgående kommentar från både flickorna och pojkarna, som svarade ja på denna fråga, var att de tycker att det ska pratas mer om klimatförändringar. Detta för att det är en viktig fråga, både för människan och för miljön. Andra kommentarer var att de ville veta mer om vad som händer med vår planet och miljön och för att själva veta vad de kan göra för att förhindra förändringarna. Vissa ville även veta mer för att de ansågs sig inte veta så mycket om ämnet.

Några spritt valda exempel på elevernas kommentarer:

”Ja, när vi pratade om det så gick vi bara igenom det lite snabbt. Men jag tycker att man ska prata om det mer, så att man är medveten om vad som kan hända.” /tjej

”Ja, kanske gå in i mer detaljer och konsekvenser” /kille

⁵⁴ Steenberg (1997), s. 29

”Det är bra att veta vad vi gör med vår planet” /kille

”Ja, berätta vad man ska göra för att förhindra det” /tjej

”Man borde blanda in det i alla ämnen” /kille

”Ja, det tycker jag för att det är viktigt att vi vet vad som händer” /tjej

”S jälvklart, det är vårt största problem” /kille

Som undersökningssvaren och kommentarerna visar så vill den övervägande delen av tjejerna och en stor del av pojkarna, att det ska pratas (undervisas) mer om klimatförändringar i samhällskunskapen. Resultatet kan tolkas, som tidigare resultatet visat i undersökningen, att de tycker att de inte får tillräckligt mycket undervisning gällande klimatförändringsfrågan i skolan. Resultatet pekar också mot att eleverna *är* intresserade och vill veta mer.

Flickorna verkar dock vara de som bryr sig mest och vill veta mer. Detta kan bero på att de i större grad uppfostras att vara omhändertagande och mognar tidigare än pojkarna⁵⁵ och att de i något större grad oroar sig över den globala framtiden.⁵⁶

Intervjufråga: Hur skulle ni vilja att undervisningen om klimatförändringar skulle se i skolan?

Som resultatet ovan visar så betonade både flickorna och pojkarna att de vill ha mer undervisning om konsekvenserna av klimatförändringarna och vad som händer om vi inte gör något åt saken. En av flickorna svarade att då skulle nog många (dvs, ungdomarna min.anmn.) tänka till ordentligt. Både flickorna och pojkarna var även överens om att de tyckte att lärarna skulle informera mer om vad de själva kan göra. En av pojkarna svarade att han tyckte att skolan ska ha som uppgift att undervisa och prata om klimatförändringar och berätta hur det egentligen ligger till. Han tyckte inte att han får veta så mycket eller haft någon undervisning om det.

Svaren här bekräftar bara vad jag har konstaterat av tidigare resultat i studien. Det syns inga tydliga skillnader mellan könen i deras svar. Svaren visar även på, vilket även kommit fram i enkätsvaren, att eleverna har ett visst engagemang i den betydelsen att de vill veta mer, men anser sig ej få den informationen via skolan och undervisningen där. (Se även resultatet av fråga 2.)

⁵⁵ Evenshaug (2001), s. 283

⁵⁶ Oscarsson (2003), s.45

Fråga 8. Känner du att du i skolan har fått kunskap om hur du kan förhindra klimatförändringar?

Övervägande delen av flickorna tyckte här att de inte fått kunskap i skolan om hur de ska förhindra klimatförändringar. Endast tre stycken svarade *ja, absolut* och 14 stycken svarade *ja, ganska*. Medan 28 stycken svarade *nja, sådär* och sju stycken svarade *nej, inte alls*. Hos pojkarna så dominerade även där nej-kategorin med 25 elever som svarat *nja, sådär* och 11 elever som svarat *nej, inte alls*. Endast en elev har svarat *ja, absolut* och 17 stycken svarade *ja, ganska*.

Resultaten i de båda grupperna pekar åt samma håll, att de ej anser att de har fått kunskap i skolan om hur de ska arbeta för att förhindra klimatförändringarna. Detta är även en återkommande aspekt i deras kommentarer, att de vill få mer undervisning om konsekvenserna och vad de själva kan göra. Som de är nu har de mestadels fått undervisning om vad som gör att klimatförändringarna sker. Även här tolkas resultatet att skolan inte gör sitt jobb fullt ut gällande denna fråga. Eleverna får kunskap om vad som orsakar klimatförändringar, men inte konsekvenser och hur de ska gå tillväga att förhindra eller bromsa förändringarna. Även i artikeln i DN (071228) så framkommer det att ungdomarna anser att de krävs mer information om hur de ska leva mer miljövänligt för att de ska engagera sig mer.

Intervjufråga: Hur uppfattar ni att skolan/lärarna ser på klimatförändringsfrågan?

Vi har fått lite undervisning i NO:n, svarade en av flickorna. Hon hade även hört att en av de andra klasserna har jobbat med klimatförändringar. Den andra flickan svarade att de undervisade om klimatförändringar på ett tråkigt sätt som inte intresserade dem, eller gjorde att de vill engagera sig. En av pojkarna svarade ”Det tar det inte på allvar. De tar det på fullt allvar att det händer ute i världen, men inte på allvar att undervisa oss om det”. Den andra pojken replikerade att han ansåg att de hade haft lite undervisning, men inte tillräckligt.

Synpunkterna var något splittrade i denna fråga, men överlag verkar både flickorna och pojkarna tycka att de har fått för lite eller bristande undervisning gällande frågan. Detta är en återkommande synpunkt som eleverna även påpekade i enkäten. De vill ha mer undervisning om klimatförändringar och anser sig inte ha fått tillräckligt mycket. Det är oroväckande att de säger att de inte tycker att lärarna tar frågan på allvar när det gäller deras undervisning. Resultatet i fråga 3 visar ändå på att de har fått undervisning i biologin och geografin. Vilket borde tyda på att lärarna och skolan ser sitt ansvar och tar frågan på allvar. Miljöfrågorna och hållbar utveckling är även väl integrerat i kurs- och läroplanen. Att det råder delad mening mellan verkligheten och elevernas uppfattning kan vara en orsak av att lärarna anser sig

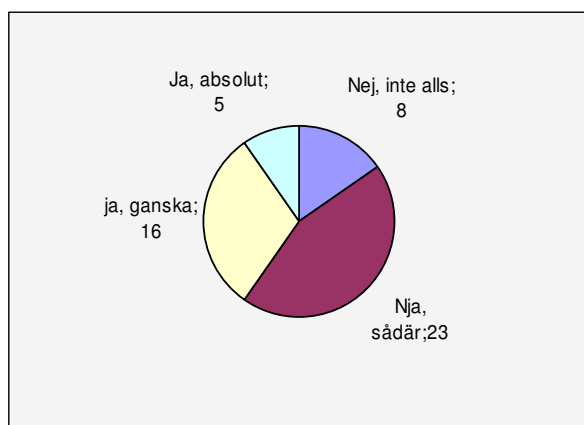
undervisa tillräckligt mycket om klimatförändringsfrågan, men att eleverna gärna vill veta mer och få andra sidor av frågan.

Fråga 9a. Känner du att du vet hur man bör arbeta för att förhindra klimatförändringar?

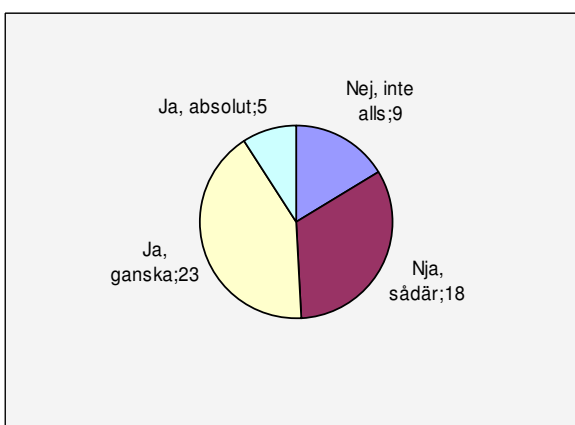
På frågan om de känner att de vet hur man bör arbeta för att förhindra klimatförändringar så övervägde flickornas svar åt att de inte visste hur de ska arbeta. 23 stycken svarade *nja, sådär* och åtta stycken *nja, inte alls*. Medan och 16 stycken svarade *ja, ganska* och endast fem stycken *ja, absolut*. Av pojkarna så har ungefär lika många svarat bekräftande som nekande. Fem stycken svarade *ja, absolut* och 23 stycken har svarat *ja, ganska*. 18 av eleverna svarade *nja, sådär* och nio valde alternativet *nej, inte alls*. Hos pojkarna har dock fler valt ett ja-alternativ än flickorna.

Tabell 6: Känner du att du vet hur man bör arbeta för att förhindra klimatförändringar?

Flickor:

Pojkar:

Detta resultat kan återkopplas till fråga 7 där de flesta pojkarna inte tyckte att de behövdes undervisas mer om klimatförändringar. Kanske beror det på att de anser sig redan ha den kunskap de behöver om ämnet. Emellertid ser resultatet annorlunda ut när det gäller flickorna. Där den större delen av gruppen inte vet hur de ska arbeta för att förhindra klimatförändringar. Vad denna skillnad kan bero på är eventuellt att pojkarna har ett större intresse i de naturvetenskapliga ämnen och på så sätt har tagit till sig denna kunskap i högre grad. En anledning kan också vara att pojkarna i högre grad uppfostras att vara självsäkra, oberoende, konkurrensinriktade.⁵⁷

⁵⁷ Evenshaug (2001), s. 283

Deras svar cementeras även av undersökningen som gjordes av Ungdomsbarometern. Där påpekas att drygt hälften av ungdomarna vill göra mer, men bara lite mer. Resultatet här kan visa på att anledningen till att eleverna inte vet vad de ska göra är för att de inte känner att de vill engagera sig mer, och därför inte tar reda på vad de kan göra för miljön.

Fråga 9b. Om ja på ovanstående fråga, varifrån har du i sådana fall fått denna kunskap?

Detta var en öppen följdfrågan till 9a. Det är endast de som svarade *ja* på förra frågan som har besvarat den. Dock svarade inte alla som svarade ja på ovanstående frågan. De alternativ som redovisas är en sammanställning av alla de svar jag fick av eleverna.

Av flickorna så svarade 19 stycken *skolan*, relativt tätt följt av *TV* som fick 12 stycken röster. Därefter kommer *föräldrarna* som åtta elever valde och från *tidningen* svarade sex elever. De alternativ som flest pojkar tog upp var från *skolan* och *TV*. Båda med tio stycken röster var. *Internet* fick fem röster och *tidningen* fyra.

Flickornas och pojkarnas svar har här någorlunda liknande karaktär. Det är dock fler flickor som svarat *skolan* och *TV* än pojkarna. I pojkarnas resultat går även *Internet* att finna som svar, vilket flickorna inte alls nämnt i sina svar. Detta kan bero på samma sak som jag skrev i fråga 2, att pojkarna är mer intresserad av och inriktade på teknik och datorer än flickorna.⁵⁸ Dock är datorn och Internet i nästan var mans hem nuförtiden, vilket innebär att flickorna har lika stor chans som pojkarna att ta del av datorer, Internet och tekniken runt omkring.

Svaren tyder här på att skolan ändå är den främsta källan till deras vetskap om hur de ska arbeta för att förhindra klimatförändringar, men kanske trots allt inte i tillräckligt stor utsträckning. De verkar ändå ha fått en del kunskap om klimatförändringar genom undervisning i biologin och geografin.

Fråga 11a. Arbetar du något för att förhindra klimatförändringar?

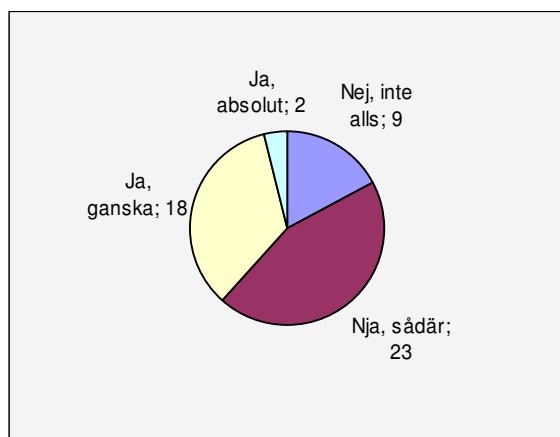
På denna fråga har ungefär lika många flickor svarat *ja, ganska* (18 st) som *nja, sådär* (23st). Dock är det endast två stycken som svarat *ja, absolut*. På pojkarnas sida så domineras även där frågan av nekande svar. Endast fyra pojkar har svarat *ja, absolut* och 11 stycken svarade *ja, ganska*. *Nja, sådär* fick 18 röster och *nej, inte alls* fick 21 stycken.

Pojkarna har här en större kategori av elever som svarat *nej, inte alls* än flickorna. Flickorna däremot har svarat *nja, sådär* i större grad. Tjejerna har även en större kategori som svarade *ja, ganska* än pojkarna. Allt som allt överväger ändå de nekande svaren i båda grupperna.

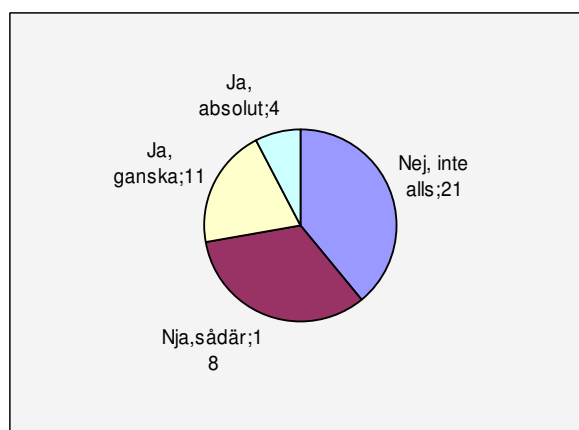
⁵⁸ Steenberg (1997), s.29

Tabell 7: Arbetar du något för att förhindra klimatförändringar?

Flickor:

Pojkar:

Trots att medvetenheten hos eleverna ändå är rätt så stor runt klimatfrågorna och de bekymrar sig för vad som sker med vår planet, så arbetar inte den övervägande delen av eleverna något för att förhindra klimatförändringarna. Att killarna i större utsträckning har svarat så kan bero på att de ändå något mer marginellt ser positivt på den globala framtiden.⁵⁹ Därför anser de att de inte behöver göra så mycket för att förändra den. Det kan också vara en aspekt av att de inte har nåt den sociala mognaden att de tänker på vad som kan ske med vår jord om vi inte agerar nu. I DN-artikeln om Ungdomsbarometerns undersökning påpekar Elsässes att engagemanget för miljön finns, men också att ungdomarna känner en förlamande oro som gör att de underskattar betydelsen av sina egna små insatser för miljön.⁶⁰ Detta kan vara ytterligare en orsak till att eleverna i så låg grad har svarat att de arbetar för att förhindra klimatförändringar.

Pojkarnas resultat visar att de i högre grad inte arbetar för förhindra klimatförändringar. Detta kan vara orsaken av, som kom fram i Ungdomsbarometerns undersökning, att pojkarna i mindre utsträckning tror att handla ekologiskt, äta mindre kött, sopsortera med mera har en effekt på miljön.

11b. Om något av ja-alternativen, Hur?

Detta är en följdfråga av 11a. Endast de elever som svarade ja på föregående fråga skulle svara på denna.

De två alternativ som flest flickor nämnde var att de *släcker lamporna* när de lämnar ett rum och att *stänga av TV, stereo* med mera med strömbrytarknappen. Detta som ett medvetet val

⁵⁹ Oscarsson (2003), s.45

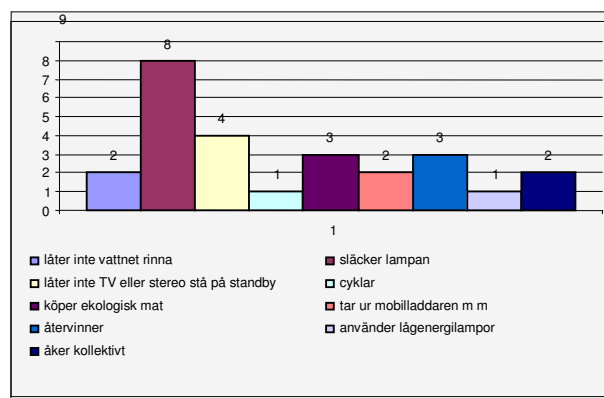
⁶⁰ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=728364> 2007-12-28

för att spara energi. Tre av flickorna svarade även att de *handlar ekologisk mat*, samt *återvinner* för att förhindra klimatförändringar. Andra åtgärder som nämndes var att de *inte låter vattnet rinna*, *tar ut mobilladdaren* ur eluttaget när de laddat klart samt *åker kollektivt*. I dessa alternativ hade dock endast två elever angivit. Flickorna angav tillsammans nio olika saker som de gör att förbättra miljön. Pojkarna angav åtta olika åtgärder.

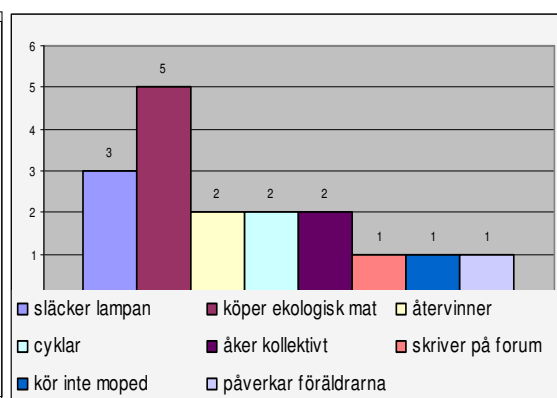
Bland pojkarna så svarade fem stycken att de *handlar ekologiskt* och tre stycken att de *släcker lampan* för att spara energi. Det var färre elever bland pojkarna som svarade här och deras svar var även mycket kortfattade. En pojke svarade även att han *skriver i forum* där han debatterar miljöfrågor. Andra svar som gavs var att de *cyklar*, *åker kollektivt* och *återvinner*. Dock var det bara två elever som hamnade i varje alternativs kategori gällande de svaren.

Tabell 8: Följdfråga av 11a. Om något av ja-alternativen, Hur?

Flickor:

Pojkar:

Trots att de inte är så många elever som har svarat på denna fråga och att det är få elever som hamnar i varje kategori, så tycker jag ändå att det visar på en viss, om än inte så stor, medvetenhet hos eleverna. De som är medvetna försöker göra det små och enkla, men bra saker de kan göra för att påverka miljön och klimatet. Men som jag nämnde i fråga 11a, så kan en anledning till att de inte gör mer vara att ungdomarna känner en förlamande oro vilket gör att de underskattar betydelsen av sina egna små insatser för miljön.⁶¹

Det finns vissa likheter i svaren mellan grupperna. Pojkarna har dock svarat i lite högre grad att de handlar ekologiskt än flickorna. Detta skiljer sig från undersökningen som Ungdomsbarometern har gjort. Där visar resultatet att mer än dubbelt så många flickor som pojkar handlar ekologiskt. En orsak bakom denna skillnad är svår att dra. Dock framkommer det i min undersökning att flickorna gör sådant de kan göra i hemmet. Medan de åtgärder

⁶¹ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=728364>

pojknas har angivit handlar om vad de kan göra utanför hemmet. En annan skillnad som kan urskiljas är att pojkarnas svar är mer kortfattade än flickornas. Detta kan bero på att de är mer benägna att skriva kortare och göra mindre utläggningar när de skriver. Då detta är en återkommande trend gällande pojkarnas skriftliga svar i undersökningen.⁶²

Intervjufråga: Tänker ni mycket på klimatförändringar?

På denna fråga svarade en av flickorna att hon gör det för att vädret inte var så här förut. Samma flicka svarade också att det är synd att miljön förändras, att det händer så mycket med miljön och att den förstörs. Den andra flickan svarade ”man vill göra något åt det”. Medan en av pojkarna svarade att han inte tänkte på det så mycket och han resonerade vidare, att om bara en tänker på det så händer det inte så mycket. Den andra pojken svarade att han inte spontant tänkte på det, men att han vet att det sker förändringar.

Här visar resultatet en skillnad mellan flickornas och pojkarnas resonemang kring frågan. Flickorna tycks fundera och bry sig mer om klimatförändringarna än pojkarna. Detta ser vi även i svaren av fråga 11a, där visar resultatet att flickorna i något större utsträckning arbetar för att förhindra klimatförändringar. Flickorna har en något större medvetenhet gällande frågan. Medan pojkarna vet att det sker förändringar, men verkar inte känna att det är något de bör fundera över. Den ena pojkens resonemang tyder på att han anser att vad han gör, ändå inte spelar någon roll. En person kan inte själv rädda världen. Tjejerna emellertid vill hjälpa och göra något för att stoppa klimatförändringarna. Den ena pojkens resonemang stämmer väl överens med vad Ungdomsbarometers undersökning visade. Där framkom det att många ungdomar resonerar som så, att vad de gör som enstaka personer inte spelar någon roll, att de ensamma inte kan göra någon skillnad. Ungdomarna i undersökningen är något äldre än ungdomarna i min studie. Jag anser dock ändå att resultatet är relevant och intressant att jämföra med min undersökning. Attityden och engagemanget som ungdomarna skapar i de yngre tonåren hänger ofta kvar när de blir äldre. I samma undersökning visar också resultatet på att flickorna i större grad tror på att sopsortera, åka mindre bil, köpa närproducerat och att stänga av apparater för att spara ström, än pojkarna. Vilket kan vara ett tecken på att flickorna reflekterar och funderar mer över klimatförändringarna än pojkarna.

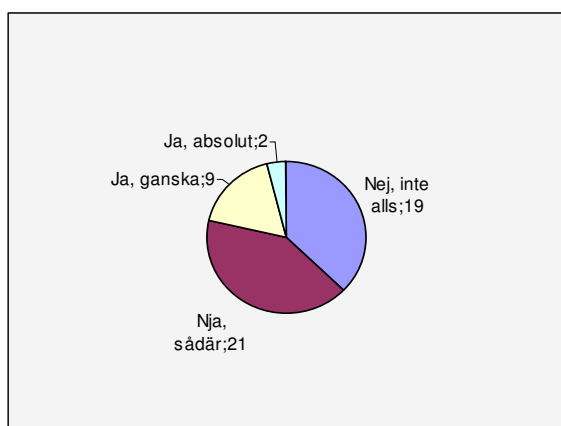
⁶² <http://www.jamstalldskola.se/larande-ex-grundskola/sprak.shtml> 2007-12-07

Fråga 12a. Har du påverkat din familj att agera mer klimatvänligt?

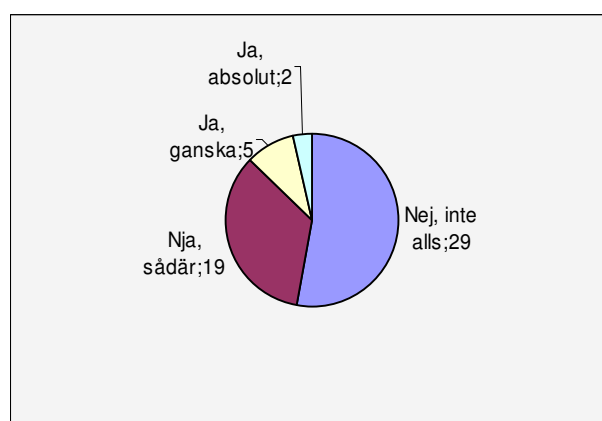
De flesta flickorna svarade nekande på denna fråga. 19 stycken valde alternativet *nej, inte alls* och 21 stycken valde *nja, sådär*. Endast 11 stycken svarade ja (*ja, ganska* 9 stycken och *ja, absolut* 2 stycken). Av pojkarna svarade endast sju elever bekräftande. Varav bara två svarade *ja, absolut*. Det svaret som fick flest röster var *nej, inte alls*, 29 röster, följt av *nja, sådär* med 19 stycken röster.

Tabell 9: Har du påverkat din familj att agera mer klimatvänligt?

Flickor:

Pojkar:

Från både grupperna var det få av eleverna som svarade bekräftande på frågan. Dock fanns det en skillnad i gruppernas resultat när det gäller de nekande svaren. Pojkarna valde större utsträckning alternativet *nej, inte alls* än flickorna. Detta kan tolkas som att flickorna i lite större utsträckning försöker påverka eller tänker på klimat- och miljöfrågor än pojkarna.⁶³ Vilket bekräftas av Ungdomsbarometerns undersökning, samt tidigare resultat av frågorna i min undersökning (se bland annat svaren till fråga 11a). Skillnaderna i resultatet mellan könen cementerar bara de tidigare resultaten i undersökningen.

12b. Om något av ja-alternativen, Hur?

Svaren var likartade de som de själva uppgav att de gör för att förhindra klimatförändringar. Fyra flickor uppgav att de ofta pratar om det hemma. Andra förslag som togs upp var att de försöker få sina föräldrar att spara på varmvatten, inte ha tänd överallt, handla ekologiskt, återvinna, inte köra så mycket bil och åka kollektivt eller cykla istället. Det var dock få av eleverna som listade varje alternativ. En till två flickor hamnade under varje kategori. Hos pojkarna var det få som svarade och endast en pojke hamnade inom varje kategori. Pojkarna

⁶³ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=728364>, 2007-12-28

svarade att de försöker påverka sina föräldrar genom att få dem att spara el, tjata på dem eller prata med dem, köra mindre bil, samt ta ut mobilladdaren. Av detta resultat kan jag dra ungefär samma slutsatser som jag dragit tidigare. Flickorna verkar engagerade och försöker påverka sina föräldrar i något större grad. Likväl inte i speciellt stor utsträckning. Att flickorna dominerar här är nog av samma anledning som jag skrivit tidigare, att de är mer engagerade i miljöfrågorna än pojkarna och att de i större grad tror på att de små sakerna har en effekt på miljön.⁶⁴

Fråga 13. Är klimatförändringar och miljöfrågor något ni pratar om hemma?

Även på denna fråga svarade de flesta flickorna nekande. 16 stycken kryssade i *nej, inte alls* och 22 stycken valde alternativet *nja, sådär*. Endast 14 stycken valde ett ja-alternativ, där *ja, ganska* (10st) är det dominerande av de två. Även bland pojkarna är det mest framträdande svaret *nej, inte alls* med 26 röster och *nja, sådär* med 16 röster. *Ja, absolut* fick bara en röst och *ja, ganska* fick 12 stycken.

I denna fråga syns inga större skillnader mellan könen i deras svar. *Nej, inte alls* leder i båda grupperna och *ja, absolut* fick bara någon enstaka röst av båda könen. Pojkarna har något mer svarat att de *nej, inte alls* pratar om miljöfrågor hemma än flickorna. Svaren följer dock trenden av de föregående svaren. De flesta eleverna i båda grupperna svarar att de inte pratar om klimatförändringar eller miljöfrågor hemma. Då inte så många av eleverna själva agerar för att förbättra miljön så känns resultatet att de inte heller pratar om de hemma inte speciellt förvånande. Dock har de ett fåtal elever svarat i en av enkätfrågorna (fråga 12b) att de försökt påverka sina föräldrar att vara mer miljövänliga. Det var endast totalt elva flickor som i fråga 12b svarade att de försökte påverka sina föräldrar att agera mer miljövänligt. Andelen flickor som svarat ja gällande denna fråga är likartad (14 st) och det är ungefär samma flickor som svarat ja på fråga 12b som på denna. Det gäller dock ej alla flickorna som svarat ja. Av det resultatet kan man anta att det finns en större medvetenhet hos vissa av tjejerna som de har fått ifrån föräldrarna. Därav kan man tänka att de även pratar om det hemma i större utsträckning. Det var något fler flickor som också svarade *ja, absolut* än pojkarna. Anledningen bakom detta är nog att flickorna i större utsträckning är mer omhändertagande och mer mottaglig för andras behov än mannen eller pojken. I denna aspekt då mer omhändertagande när de gäller vår jord och vår miljö.

⁶⁴ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=728364>, 2007-12-28

Intervjufråga: Pratar ni med varandra eller med era klasskamrater om klimatförändringar?

Svaren på denna fråga var väldigt kortfattade. Flickorna svarade att de pratat med sina föräldrar om det och sagt till dem att de borde skänka pengar till organisationer med mera. Den ena pojken gav bara ett kort nej.

I och med att elevernas svar på denna fråga var väldigt fåordiga så är det svårt att dra någon allmän slutsats av deras svar. Likväl verkar det vara så att eleverna dessvärre inte prata med varandra om miljö- och klimatfrågor. Om en större undersökning hade gjorts hade kanske resultatet blivit annorlunda. Det är även svårt att dra några större slutsatser utifrån de två könen svar. Enkätundersökningen visar likväl på samma resultat som de två intervjusvaren. Eleverna är medvetna, men inte engagerade. I Ungdomsbarometerns undersökning hade mer än var fjärde ungdom svarat att en hållbar ekologisk utveckling är inte alls eller inte särskilt viktig. Detta och som resultatet visar i frågan ovan är nog orsakerna till att eleverna inte heller prata med varandra om klimat- och miljöfrågor. En orsak till pojkarnas något mindre engagemang i frågan kan vara att de inte har uppnått samma sociala mognad som flickorna.⁶⁵

Fråga 14. Anser du att Du som person har ett ansvar gentemot vår planet och miljö?

Av flickorna så svarade den största delen ja. 21 stycken svarade *ja, absolut* och 17 stycken *ja, ganska*. 12 stycken svarade dock *nja, sådär*. Fyra av flickorna svarade *nej, inte alls*. Även bland pojkarna blev svaren övervägande ja. 24 stycken svarade *ja, absolut* och 17 stycken svarade *ja, ganska*. Här var det bara två stycken pojkar som svarade *nej, inte alls*.

Båda gruppernas svar visar övervägande på att de anser att de har ett ansvar gentemot vår planet och miljö och det är en väldigt liten del av båda grupperna som inte anser sig ha något ansvar gentemot miljön och vår jord.

Trots att denna fråga är något felformulerad, så vill jag ändå ha med den i resultatredovisningen. Anledning är att jag inte med säkerhet kan veta om elevernas åsikt har blivit vinklad eller ej i och med den formuleringen. Att svaren blev så tydligt jakande kan tolkas som att eleverna är engagerade i frågan. Detta genom att de har blivit väldigt medvetna om de förändringar som håller på att ske genom medias stora bevakning av frågan. Dock finns den aspekten, som jag nämnde ovan och även i metoddelen, att min formulering av frågan gjorde den mindre öppen och då påverkade utgången av svaren. Det som talar för att detta kan

⁶⁵ Steenberg (1997), s. 28

ha varit en stor aspekt av hur svaren besvarades är att eleverna i övrigt inte verkar engagera sig så mycket i frågan eller agerar för att förbättra klimatet och miljön.

Intervjufråga: Oroar ni er vad som håller på att hända med samhället på grund av klimatförändringarna?

En utav flickorna svarade att det är klart att hon oroar sig. Den andra flickan svarade dock att ungdomarna inte bryr sig för att det inte ser det, ”känner du det inte så bryr du dig inte”. Hon tyckte att man borde göra mer reportage för ungdomar som ska visas på kanaler och i program som ungdomar tittar på, till exempel på MTV. Då tror hon att ungdomarna hade gjort och brytt sig mer. Flickorna tyckte även att de skulle vara lag på produkter som är bra för miljön. En av flickorna sa ”Av hela jordens befolkning så är det väldigt få som bryr sig. Om det finns lagar som hade människorna inte haft något val.”

En annan aspekt som de trodde gjorde att folk inte bryr sig om miljöproblemen är krigen och att effekterna av dem märks direkt. Därför prioritera man det först, medan miljöförändringarna märker man inte på en gång, eller hur vi skadas av miljöproblemen.

På denna fråga svarade bara en av pojkarna och han sa att det var klart att han oroade sig om vad som händer i framtiden. Han oroade sig i och med att han kommer ha barn i framtiden och miljön är inte på rätt väg. Ett av de stora problemen ansåg han var att vi använder för mycket bensin och dylikt. Även han tyckte att krigen tar plats för miljöproblemen och att man inte hinner tänka på miljön på grund av alla krigen, miljöproblemen kommer så att säga i skymundan.

Pojkarna och flickorna hade liknande svar. En av pojkarna svarade ej på frågan, men de övriga eleverna var alla överens om att de oroade sig över vad som håller på att ske på grund av klimatförändringarna. Elevernas svar här visar på en oro, men de tidigare svaren i undersökningen ger dock en något annan bild. Ett dubbeltänkande från elevernas sida. Samma tankar redovisas i Ungdomsbarometerns undersökning där ungdomarna har svarat att för mer än var fjärde person är en hållbar ekologisk utveckling inte alls eller inte särskilt viktig. Samtidigt svarade lika många att det är mycket viktigt och den gruppen har ökat under senare år.⁶⁶

⁶⁶ <http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=728364>, 2007-12-28

5. Slutsats och diskussion

Från början var min mening att även undersöka elevernas kunskap om klimatförändringsfrågan, men ju mer jag fortskred med min uppsats insåg jag att jag var mer intresserad av hur deras attityd gentemot frågan var, hur de ser på klimatförändringar, samt hur pass engagerade de är i frågan.

Min undersökning visar att jag inte har kunnat urskilja några avgörande skillnader mellan könen. Jag hade dock trott när jag började min undersökning att skillnaderna skulle vara större. Detta resultat går likväl att återkoppla till Oscarssons undersökning där han skriver att det inte syns några större skillnader mellan pojkarnas och flickornas engagemang i klimatfrågorna.⁶⁷ En skillnad som jag dock kan urskilja är att en större del av pojkarna har låtit bli att svara på frågan om de vill ha mer undervisning i samhällskunskapen eller svarat vet ej. Dock är det även en stor del av pojkarna som har svarat att de vill det, likaså hos flickorna. Hos flickorna har även en något större del av eleverna svarat att de arbetar för att förhindra klimatförändringar och pojkarna har i större utbredning svarat att de inte pratar om klimatförändringar med sina föräldrar. Likväl väger resultatet någorlunda lika mellan könen när det gäller de som gör det. Undersökningens resultatet visar på att flickorna bara verkar något mer engagerade i klimatförändringsfrågorna än pojkarna. Svaren på den övervägande delen av enkätfrågorna skiljer sig som sagt bara marginellt mellan könen och är likartade. På sista frågan har majoriteten av eleverna svarat att de anser sig ha ett ansvar gentemot vår planet och miljö. Detta resultat kan tolkas som att de är engagerade i frågorna. Då jag tycker att resultatet av undersökningen inte lika väl bekräftar detta, så tolkar jag resultatet av frågan, som jag skrivit innan, att jag formulerade frågan något fel. Detta kan ha gjort att den på så sätt inte blev så öppen som den borde ha varit. En annan aspekt kan vara att den typen av fråga, eller formulering, gör det svårt att svara att eleverna inte bryr sig.

De båda gruppernas attityd gentemot klimatförändringsfrågan verkar ändå tyda på att de tar frågorna relativt allvarligt, trots att resultatet visar på att engagemanget i frågan inte är så stort.

⁶⁷ Oscarsson (2003), s.61

Att jag drar slutsatsen att de båda grupperna ändå tar klimatfrågan på allvar är för att jag kan urskilja ett visst engagemang hos eleverna och en vilja att veta mer om vad som håller på att ske på vår jord, samt konsekvenserna och vad de själva kan göra. Kanske är det den delvis bristfälliga kunskapen inom området som gör att deras eget handlande i frågan även begränsas.

Överlag finns det ett tydligt mönster att pojkarna i större utsträckning inte har besvarat de öppna frågorna jag har ställt eller givit mer kortfattade svar. Det kan ha att göra med att de har ett mindre intresse för att skriva än flickorna. Det är även övervägande pojkar som har fallit bort i studien då deras svar var oseriösa eller inte komplett ifyllda.

Det är dock oroande att eleverna svarar att de aldrig har fått någon undervisning om klimatförändringar i samhällskunskapen. I den gemensamma kursplanen för de samhällsorienterande ämnena står följande: ”De samhällsorienterande ämnena delar ansvaret för arbetet med miljöfrågor med skolans övriga verksamhet.”⁶⁸ Detta verkar inte vara ett mål som uppnås här, utan undervisningen tenderar att fokusera till NO-ämnena. Eleverna vill ha mer undervisning om klimatförändringarnas effekter och konsekvenser på dem själva och vårt samhälle i samhällskunskapen. Detta då den övriga undervisningen i frågan mest syftar till att ta upp hur det fungerar, samt processen och faktorerna bakom förändringarna.

Eleverna svarade i min undersökning att de oftast hör talas om klimatförändringar genom media - TV och tidning. Media är en stor och viktig informationskanal för nyheter och kunskap, men den informationen som förmedlas därigenom kan och är ofta ofullständig. På så sätt ger inte den det perspektiv som eleverna behöver för att förstå klimatförändringsfrågan fullt ut. Det kan vara en anledning till att många av eleverna svarade ja, ganska och nja, sådär på frågan om de vet hur de ska arbeta för att förhindra klimatförändringar. De har fått kunskap om vad klimatförändringarna innebär, men inte en bredare kunskap inom området. Därför måste klimatförändringsfrågan integreras mer i undervisningen och bli mer nyanserad. Samhällskunskapens roll i detta är väldigt viktigt då den bör ge eleverna den nyanseringen av klimatförändringsfrågan, genom att ge dem den samhälliga aspekten av området. Som jag redan tagit upp så tenderar eleverna att uppfatta att de mestadels har fått undervisning som främst fokusera på vad faktorerna bakom klimatförändringar, men inte konsekvenserna och effekterna av dem eller vad eleverna själv kan göra. Jag tror inte det ger eleverna samma förståelse av hur allvarligt det är och konsekvenstänkande som om de fick hela perspektivet. Detta tyder på att skolan och samhällets utveckling just nu inte är riktigt synkroniserade. Resultatet visar på att eleverna får undervisning om klimatförändringar, men då mer inriktat på

⁶⁸ www.skolverket.se, *Gemensam kursplan för de samhällsorienterande ämnena grundskolans senare år*.

den gamla hederliga naturvetenskapliga aspekten av undervisningen om orsaker och processen bakom. Förhoppningsvis beror detta på att klimatförändringsfrågan i nuläget är relativt ny. Konsekvenser och verkan kommer att komma mer och mer in i undervisningen och bli en självklar del av skolan, så som det är en självklar del i samhället att tänka på miljön. Samt att fler börjar ta klimat- och miljöfrågorna på stort allvar. En stor anledning till att jag ville göra den här undersökningen som mitt examensarbete var för att jag ville se på hur undervisningen i klimatfrågan ser ut i skolan. Jag anser att eleverna måste få mer undervisning om klimatförändringarnas konsekvenser och då jag själv inom kort kommer vara en del av skolans värld och undervisningen inom dessa områden.

6. Referenser

Otryckt material

Att lära för hållbar utveckling:

www.regeringen.se/content/1/c6/03/41/44/0fe2bc94.pdf hämtat: 2007-11-21

Dagens Nyheter:

<http://www.dn.se/DNet/jsp/polopoly.jsp?d=147&a=728364> hämtat: 2007-12-28

FN:s klimatpanel 2007:

<http://naturvardsverket.se/Documents/publikationer/620-5677-8.pdf> 2007-11-23

Forskningsetikens principer:

http://www.vr.se/download/18.6b2f98a910b3e260ae28000360/HS_15.pdf 2007-12-20

Intervju med Yvonne Hirdman:

www.jamstalldhet.nu/jmst/maktkon/hirdman/hirdman.htm hämtat: 2007-12-08

Jämställd förskola och skola:

www.jamstalldskola.se/larande-ex-grundskola/sprak.shtml hämtat: 2007-12-07

Nationalencyklopedin:

www.NE.se hämtat: 2007-11-26

Skolverket:

www.skolverket.se sökord: Lpo 94

Örebro universitet - metodteori:

www.oru.se/oruupload/Institutioner/BeteendSocialR%C3%A4ttsvetenskap/Dokument/Socialt_arbete/social%20omsorg/kursmaterial/Kvalitativ%20metod.pdf hämtat: 2007-11-26

Tryckt material

Broman Tallberg, Ingegerd, *Pedagogiskt arbete och kön*, 2002, Lund: Studentlitteratur

Bryman, Alan, *Samhällsvetenskapliga metoder*, 2002, Malmö: Liber

Evenshaug, Oddbjørn & Hallen, Dag, *Barn- och ungdomspsykologi*, 2001, Lund: Studentlitteratur

Malmö Högskola, *Miljön har en historia*, 2002, Malmö: Malmö Högskola

Oscarsson, Vilgot, *Elevens syn på globala förhållanden och framtiden. Rapport från den nationella utvärderingen av grundskolan 2003 (NU03) – samhällsorienterande ämnen*, 2003, Göteborg: Göteborgs Universitet

Patel, Runa & Davidson, Bo, *Forskningsmetodikens grunder – att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, 2003, Lund: Studentlitteratur

Sandell, Klas, Öhman, Johan & Östman, Leif, *Miljödidaktik – naturen, skolan och demokratin*, 2003, Lund: Studentlitteratur

Steenberg, Ann, *Flickor och pojkar i samma skola*, 1997, Ekelunds förlag, Solna

SOU 2004:104 (2004), *Att lära för hållbar utveckling. Betänkande av Kommittén för utbildning för hållbar utveckling*, Stockholm.

Skolverket, *Hållbar utveckling i skolan*, 2002, Stockholm.

Trost, Jan, *Enkätboken*, 2001, Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan, *Kvalitativa intervjuer*, 1993, Lund: Studentlitteratur.

Bilaga 1.

Undersökning om elevers attityd och engagemang i förhållande till klimatförändringar

Flicka Pojke

1. Känner du till begreppet klimatförändringar?

Nej, inte alls Nja, sådär Ja, ganska Ja, absolut

2. I vilket sammanhang tycker du att begreppet klimatförändringar används oftast?

Tv Radio Dagstidningar Skolan Internet

Böcker Annat _____

3. I vilka skolämnen upplever du att ni har pratat om klimatförändringar?

Samhällskunskap Geografi Historia Religion Svenska

Biologi Kemi Fysik

4. Hur upplever du att ni i samhällskunskapen har arbetat med klimatförändringar?

Aldrig Sällan Ganska ofta Våldigt ofta

5. På vilket sätt har ni arbetat med klimatförändringar i samhällskunskapen?

Tema Fritt valt arbete Läraren undervisar Studiebesök

Ämnesövergripande arbete Annat _____

6. Om du har fått undervisning om klimatförändringar i skolan, vad har ni/läraren tagit upp i undervisningen? (du får kryssa i fler alternativ)

Koldioxidutsläpp Ekologiska/miljövänliga produkter Energianvändning

Global uppvärmning Naturresurser Växthuseffekten Överkonsumtion

Annat _____

7. Tycker du att man i samhällskunskapen ska prata mer om klimatförändringar? Hur och varför i sådana fall?

8. Känner du att du i skolan har fått kunskap om hur du kan förhindra klimatförändringar?

Nej, inte alls Nja, sådär Ja, ganska Ja, absolut

9a. Känner du att du vet hur man bör arbeta för att förhindra klimatförändringar?

Nej, inte alls Nja, sådär Ja, ganska Ja, absolut

b. Om ja, Varifrån har du i sådana fall fått denna kunskap?

10. Tycker du att det är viktigt att prata om klimatförändringar?

Nej, inte alls Nja, sådär Ja, ganska Ja, absolut

11a. Arbetar du något för att förhindra klimatförändringar, T ex sparar energi, handlar ekologiskt etc?

Nej, inte alls Nja, sådär Ja, ganska Ja, absolut

b. Om något av ja-alternativen, Hur?

12a. Har du påverkat din familj att agera mer klimatvänligt?

Nej, inte alls Nja, sådär Ja, ganska Ja, absolut

b. Om något av ja-alternativen, Hur?

13. Är klimatförändringar och miljöfrågor något ni pratar om hemma?

Nej, inte alls Nja, sådär Ja, ganska Ja, absolut

14. Anser du att Du som person har ett ansvar gentemot vår planet och miljö?

Nej, inte alls Nja, sådär Ja, ganska Ja, absolut

Tack för hjälpen!!
Ann Grundel
Läraryrket, Malmö Högskola